

מנחות עא

משה שווערד

1. תוספות מסכת מנחות דף סח עמוד א

אבל לא גודשין - משום דבגדישה ליכא פסידא אי שבקינא עד אחר העומר והא דשרי ר' יהודה קמח וקלי במתני' משום עולי רגלים התירו וא"ת דבמתני' גזר ר"מ בקמח וקלי דאמר שלא ברצון חכמים ולקמן גבי אנשי יריחו (דף עא.) קאמר ר"מ קוצרין ברצון חכמים וי"ל דקצירה שאני משום פסידא כדפרישית וא"ת א"כ מאי קשיא ליה מקצירה אחמץ לר' יהודה שאני קצירה דאיכא פסידא וי"ל דכ"ש דאין לגזור במקום מצות ביעור.

2. ספר שאגת האריה החדשות - שאלה טו סימן ד

ומכל מקום לא גודשין מפני חשד שלא יאמרו שקצר לפני העומר באיסור שהרי אסורה תבואה זו בקצירה לפני העומר.

3. עיין שטמ"ק אות ב

4. עיין שטמ"ק אות כ"א

5. ספר יד בנימין

דף ע"א במשנה קולרין צית השלחין
שצעמקים חבל לא
גודשין. פי' הרע"ז צמסנה דכמה דאפשר
לשנויי משנינן. (וכן הוצא צ"מלאכת שלמה"
צהגה"ה צסס ס' לקח טוב פ' אמור). ועי'
שפ"א שכי' דלשון זה אינו מדוקדק דאיסור
גדישה אינו מטעם איסור קצירה אלא גזירה
צפ"ע הוא דלמא אחי למיכל מיני' עכ"ל,
מיהו נלע"ד פשוט דגם כוונת הרע"ז כן הוא
והיינו ר"ל דצריך לשנות מכפי שרגיל לעשות
ולכך לא יעשו גדיש והיינו צאמת מטעם
דלמא אחי למיכל מינייהו וק"ל.

6. ספר חידושי בתרא

תתשפז) עא. מתני' אבל לא גודשין. יש דמדויקים דאף דהטעם מבואר ברש"י
פסחים (יא.) ובשיטה כאן ס"ב, דילמא אחי למיכל, אולם ברמב"ם ז"ל פ"ן
דתמידין ומוספין הט"ז כתב דלא יעשה אותם כריכות כדרך הקוצרים אלא
יניחם צבתים, ומשמע דהאיסור משום שלא יעשה כדרך הקוצרים. ולכאורה
אילו מהא אין לחדש מחלוקת, די"ל דלא יעשה כדרך הקוצרים דאז יש לחוש
דילמא יבוא לידי אכילה, אבל כשיעשה שלא כדרך הקוצרים יזכור שלא לאכול,
כדאמרינן לעיל סח. מתוך שלא תותרה לו אלא ע"י קיטוף, זכור הוא.

7. דף על הדף מנחות דף עא עמוד א

במשנה: מצות העומר לבוא מן הקמה. וברש"י: שתהא קצירה לשמה כדכתיב מהחל חרמש בקמה ע"כ. בשו"ת הגאון ר' שאול משה מווייערשוב זצ"ל (סי' כ"ח) כותב: אזכיר מה דקשה לי ברש"י ז"ל דבמנחות דף ע"א במשנה פרש"י ז"ל דבעי קצירה לשמה כדכתיב מהחל חרמש בקמה, ובמכות דף ז' ע"ב פרש"י ז"ל מדכתיב וקצרתם יע"ש, מדוע שינה רש"י ז"ל טעמו בזה.

הר"ש והרע"ב (בפ"א דשבועות מ"ד) כתבו דהטעם דקצירת העומר דוחה שבת, הוא משום דבעינן קצירה לשמה ע"כ.

וכתב הגאון הכלי חמדה זצ"ל בספרו (פר' בא ע' פ"ד):

ותמוה מאד, דמה ענין זה לקצירה לשמה, הלא עיקר הטעם שדוחה שבת היינו משום דיליפנן מקראי שקצירה צריכה להיות בליל ט"ז דוקא, ובלא זה אינו כשר להקרבת העומר, ואיך אפשר לומר שהוא מצד קצירה לשמה, הלא אפשר לקצור לשמה גם מערב יו"ט כמבואר בסוכה דלב"ש בעי לשמה, ואעפ"כ כשר אפי' בעשאה מתחילת השנה לשם סוכה, א"כ ה"ה בקצירת העומר, איך אפשר לומר דנקצר קודם פסול מצד שלא לשמה.

הן אמת שמצות העומר להיות קצירה לשמה כמבואר ברש"י (מנחות דף ע"א ע"א) במשנה שם ד"ה מן הקמה עיי"ש, אבל זה שדוחה את השבת עיקר הטעם הוא משום דמצוה לקצור בליל ט"ז דוקא, ומדברי הרע"ב והר"ש ז"ל נראה, דזה שדוחה שבת הוא משום דבעינן קצירה לשמה וצ"ע. וע"ש מש"כ ליישב בענין זה.

8. ספר יד בנימין

שם במשנה, מנחת העומר להביא מן הקמה לא מנא יביא מן העמרים. הנה לפי הנתבאר בסוגיא דלעיל ע': דההיתר של קצירת חדש תליא רק בקצירת העומר א"כ זכה"ג שלא מנא מן הקמה הרי אין כאן קצירת העומר ואטו יהי' אסור בקצירה כל השנה. אכן באמת לק"מ דכל עיקר האיסור לקצור קודם לעומר הוא משום דבעי' שהעומר יהי' ראשית קצירכם והכא כאן שעכ"פ העומר קרב א"כ צמאיאות כבר הי' כאן ראשית קצירכם לעומר וממילא הותרו שאר הקצירות אף שלא הי' כוונת קצירה לשמה ודו"ק. ולעצם הדבר האיך יתכן שלא מנא מן הקמה הרי אסור לקצור קודם לעומר י"ל דמשכח"ל היכי דעברו וקצרו בטעות.

9. ספר כלי חמדה - פרשת יתרו

לא הניחו מבואר דהי' מותר בור לחלל יוה"כ ללורך עבודה :

ואם כנים הדברים שכתבנו יש להעיר בזה לתרץ מה שכתבנו במק"א להקשות על דברי רש"י יבמות (דף ל"ג ע"ב) ד"ה אי בשחיטה שחיטה בור כשירה דפירש דאין כאן משום זרות והוכיחו מזה האחרונים דמשום שבת חייב דשבת לא הותר לזרים אף במה שבשר בור. עיין בשע"מ הלכות עבודה יוה"כ ובבית מאיר בחידושי' שם שהוא ז"ל הסביר הדבר שלא הותרה שבת אלא למי שיכול לעשות כל העבודה :

אמנם לענ"ד תמ"י מקצירת העומר שהי' דומה שבת ופשיטא דהי' כשר ע"י זרים כסתם חמיתין דמנחות ר"פ ר"י ובר"מ ז"ל ולא השתמיט שום פוסק לומר דהי' לריך כהגיס לקצירת העומר וגם מלאנו בפר ושעיר הגשרפין דיוה"כ דהי' כשר ע"י זרים לשרפן. ולמלק בין סוף עבודה לתחילת עבודה אינו מתור.

לא הניחו מבואר דהי' מותר בור לחלל יוה"כ ללורך עבודה :

אמנם לפי דעתי הנ"ל יש לומר בזה דבר חדש מאוד דרש"י ז"ל לא כתב כן אלא בשחיטה דאע"ג דכשירה הי' בור מ"מ היתה לריכה להיות במקדש דוקא ובמקדש הרי ניטל מישראל קדוש. כהונה והי"ל זרים ושעיר אמרינן דלא אשפרי שבת לגבי' ולכן זר ששוחט בשבת חייב משום שבת וכן במירק אחר שחיטה על ידו ביוה"כ הי' לריך כהן דוקא מה"ט דכל מלאכה ללורך עבודה שחיטה בפנים היתה לריכה להיות בכהן דוקא דשבת לא הותר אלא לכהנים משא"כ קצירת העומר ופר ושעיר הגשרפין ביוה"כ וסילוח השעיר ודחייטו לטוק דכל אלו הי' נעשות בחוץ אע"ג שהי' לורך עבודה והכשירן מ"מ הי' מותרין בשבת אף ע"י זר דלמאי שאינו לריך מקדש וקא"י יש על כל ישראל קדושת כהונה כח

10. שו"ת בית הלוי חלק ב סימן ט

[ג] אמנם יש שפקפק על זה ולומר דשחיטת קרבן שאני דאין צריך השוחט להיות שלוחו של בעל הקרבן דהרי מסקינן במס' קידושין (דף כ"ג) דכהני שלוחי דרחמנא ולא שלוחי דידן דמי איכא מידי דאיתו לא מצי עביד ושלוחיה מצי עביד ועי' בנו"ב מה"ק חלק אה"ע סי' ע"ו בתשובת הגאון מו"ה יצחק זצ"ל שכתב דגם לפי פשיטות הגמ' דשלוחי דרחמנא נינהו מ"מ לענין שחיטה שלוחי דידן נינהו דלא שייך מי איכא מידי דאיתו לא מצי עביד דשחיטה כשירה בזר ויעו"ש שהוכיח כן מסוגיא דקידושין (דף מ"א) דילפינן בכל התורה שליחות משחיטות קדשים יעו"ש. אמנם אין סברתו מוכרחת דאע"ג דשחיטה כשירה בזר ולא שייך מי איכא מידי מ"מ הרי משארי עבודות ידעינן דאינם שלוחים של הבעלים וממילא ילפינן גם בשחיטה כן מבכל העבודות דמהיכא תיתי נחלק ביניהם. וראיה לזה דהרי בנדרים (דף ל"ה) איבעיא לן אי שלוחי דידן או דרחמנא הם נ"מ למודר הנאה ורצה למפשט מהא דתנן במודר הנאה ומקריב עליו קיני זבים וקיני זבות חטאות ואשמות ודחי שאני מחוסרי כפרה דאין צריך דעת. והרמב"ם כתב בפרק ששי מה' נדרים הלכה ה' היה שמעון כהן מקריב קרבנות ראובן שהכהנים שלוחי שמים הם ואינם שלוחים של בעל הקרבן. הרי דסתם דבריו ולא חילק כלל בין מחוסרי כפרה לשארי הקרבנות והתיר בכלם וטעמו הוא משום דמסקינן בקידושין דשלוחי דרחמנא הם ומש"ה שרי בכלהו ואי נאמר דבשחיטה הם שלוחי דידן א"כ אכתי הו"ל לחלק דבמחוסרי כפרה שרי גם לשחוט ובשארי הקרבנות אסור לשחוט ומסתמת דברי הרמב"ם מוכרח דגם שחיטה שרי ומוכרח דגם בשחיטה הם שלוחי דרחמנא כמו בשארי עבודות.

ואין לדחות זה ולומר דגם בשחיטה הם שלוחי דרחמנא מ"מ ודאי נראה פשוט דזה לא שייך רק על כהנים דהם נצטוו על מצות הקרבת הקרבנות ושייך לומר דרחמנא עשאן שלוחים ויכולים להקריב גם בלא רשותו של בעל הקרבן וגם בשחיטה הוא כן. אבל זר אין עליו ציווי להקריב כלל **ובודאי נראה דאפילו בשחיטה אע"ג דכשרה גם בזר מ"מ אין השוחט שלוחא דרחמנא כלל ואי אפשר לו לשחוט אם לא ע"י שליחות של בעל הקרבן.** והרי יותר מזה כתב רש"י ביבמות (דף ל"ג) **דאיתא שם זר ששימש בשבת חייב שתים ופריך שימש במאי אילימא בשחיטה שחיטה בזר כשירה ופרש"י ואין כאן משום זרות ומלשונו משמע דמ"מ חייב משום שבת ועי' בשער המלך בהלכות ביאת מקדש שהוכיח כן מדברי רש"י הללו דחייב משום שבת והנראה טעמו דס"ל דזר אינו מצווה על העבודה לא ניתנה שבת לדחות אצלו גם בשחיטה. והא דאיתא ביומא שחיטת פרו בזר כשירה בע"כ צ"ל לפרש"י דה"ק דהפר כשר ולא נפסל במה ששחטו זר אבל מ"מ אסור לזר לשוחטו משום מלאכה ביה"כ.** ועי' עוד במס' סנהדרין (דף מ"ט) ובת איש כהן כי תחל יכול אפילו חיללה שבת תלמוד לומר לזנות ופריך מ"ש מניה דידיה ומשני איהו דאשתרי גב' שבת לגבי עבודה איהו דלא אישתרא גבה שבת תידון בשריפה קמ"ל. וגם מכאן משמע קצת דאפ' בשחיטה אסורה דאל"כ הרי לא הוי שבת חמור גבה יותר מלדידיה וי"ל. וגם אם לא נאמר כן מ"מ בעיקר הסברא שכתבנו דעל זה לא שייך שלוחא דרחמנא ודאי

נראין הדברים ברורים וכשזר שוחט הוא רק בשליחותו של בעל הקרבן וא"כ לר' אלעזר אי אפשר לעבד לשחוט קרבן של אחרים. והדר קושי' לדוכתא. גם זה נראה דהרי מ"מ הרי מצי איירי הך משנה בקרבן של העבד עצמו ומ"מ נקט שפיר דיעבד דהרי הכהן יכול לשחוט קרבנו של העבד כיון דהכהן הוא שלוחא דרחמנא גם בשחיטה. ולעולם מצי איירי בעבד שאינו משוחרר:

11. ספר אור הישר

שם תניא ר' בנימין אומר כתוב אחד אומר וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר וכתוב ראשית קצירכם אל הכהן הא כיצד ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר מקום שאי אתה מביא אתה קוצר כו'. וקשה מנ"ל ר' בנימין לחלק את הכתוב לשנים, היינו דוקצרתם את קצירה הוא דבר בפ"ע ואין לו שום שייכות עם סוף המקרא דוהבאתם את עומר, ולפ"ז יהיה משמע שתוכלו לקצור גם קודם הבאת העומר, ומעתה תקשה הלא כתיב ראשית קצירכם אל הכהן, הרי נוכל לפרש דהאי וי"ז

דוהבאתם הוא וי"ז החבור לתיבת קצירה, ובאמת הכי נדרש האי קרא בספרא אמור פרשה יוד, דהכי תניא התם וקצרתם את קצירה שתהיה תחילה לכל הנקצרים ע"ש, וממילא יחובר סוף המקרא דוהבאתם את עומר אל תיבת קצירה הקודמת, היינו דרק מזה תביאו את העומר, ופירוש הפסוק בדרך זה יהיה מתאים עם הכתוב דראשית קצירכם אל הכהן, וע"ל ס"ח ע"א תוד"ה קוצרים ובהתוה"מ אמור סי' קנ"ג, וצ"ע כעת

12. ספר איזהו מקומן

רש"י מפרש בלישנא קמא כדי שלא יפסדו האילנות, וכן פירש רגמ"ה (עב). ובשטמ"ק (ו') הקשה דאין סברא להתיר מפני הפסד נטיעות אלא מפני הפסד התבואה בלבד, ועוד הקשה דבגמ' (עב) ממעט לה משום קצירכם ולא קציר מצוה, ומשמעות השטמ"ק שנוטה לפירוש רש"י השני דמשום כלאים, ומשו"ה הוי קציר מצוה.

והנה רש"י עצמו לקמן (רי"ט עב) יישב פירושו, דהגמ' דנקטה טעם דלא קציר מצוה קאי על בית האבל ובית המדרש בלבד.

13. תוספות מסכת מנחות דף עא עמוד א

וכורכין את שמע - בפרק מקום שנהגו (פסחים נו). מפרש היכי עבדי אמר רב יהודה אמר שמואל ולא היו מפסיקים ונראה לפרש דלא היו מפסיקין בין ישראל לשם שלא יהא נראה כאומר לישראל שישמע את השם ופשטיה דקרא היינו שמע ישראל כי ה' א-להינו ה' אחד ובירושלמי אמרינן שלא היו מפסיקין בין תיבה לתיבה ויש מי שאומר שלא היו מפסיקין בין אחד לברוך.

14. ספר איזהו מקומן

ולכאורה עוד יש לישב כמש"כ השפ"א דקציר מצוה לאו דוקא, אלא עיקר הדרשא דהא דקצירכם אסור היינו מה שקוצרין לאכול ולא מה שקוצרין לצורך סיבה חיצונית. [דהא גם ברכת רחבה באבל אינה אלא מדרבנן]. וראה עוד מש"כ החזון יחזקאל תוספתא פ"י.

ובירושלמי אמרינן וכו' ויש מי שאומר שלא היו מפסיקין בין אחד לברוך - זהו פירוש נוסף בירושלמי גופיה, וכעין פירוש זה פירש"י בפסחים נו. דלא היו

15. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן ה

ג. אם אמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד מעכבת בקריאת שמע

ומש"כ כתר"ה בשם הגאון מטשעבין זצ"ל שאמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אינו מעכב בק"ש, וא"כ כ"ש כשאמר ולא נתכווין. וראיתו ממתני' דרפ"ב דף י"ג ע"א, היה קורא בתורה אם כיוון לבו יצא, אף שבקרא ליכא בשכמל"ו. וראייה זו אינה מוכרחת, דהא אפשר לומר דאירי באמר אחר פסוק שמע ישראל שקרא בתורה בשכמל"ו. וה"ל להביא ממתני' דפסחים דף נ"ה ע"ב, שלא מיחו באנשי יריחו שהיו כורכין את שמע, שלר' יהודה בברייתא שם דף נ"ו ע"א הוא שלא היו אומרים בשכמל"ו. ואם היה מעכב בקיום מצות ק"ש הרי היה להם למחות. אך אולי משום שרבה לא פי' כן במתני', ואפילו רב יהודה האמורא לא פי' כן אלא כר"מ, שלכן ליכא ראייה משם שאין למחות. אבל עכ"פ מדר' יהודה הא איכא ראייה, דהוא הא סובר שלא היו אומרים בשכמל"ו ואומר נמי שלא מיחו הרי משמע שסובר ר' יהודה שאינו מעכב, ומדר' יהודה נשמע גם לכו"ע דאינו מעכב מצוות ק"ש.

ועיין ברש"י שכתב על דברי ר"מ, ולא היו מפסיקין בין אחד לואהבת. וכתב מהרש"א בח"א שלרש"י משמע שלר"מ אין לומר כלל בשכמל"ו, ומה שכל ישראל אומרים הוא מחמת שהלכה כר' יהודה. אבל בגמ' לא משמע שאיכא בזה פלוגתא בין התנאים איך שנעשה אנו בדברים שכל ישראל עושין שני פעמים בכל יום, שהוא דבר תמוה מחלוקת כזה, ונצטרך לומר שלא ידעו איך קראו תנאים הראשונים וכל ישראל ק"ש. וגם שלשון ואנו מ"ט אמרינן ליה, ולא אמר ר' יהודה מ"ט סובר דאמרינן ליה, נצטרך לפרש שקאי זה על זמן גדול שהתחילו לנהוג כר' יהודה. וכן לשון אמרי רבנן היכי נעביד, היה זה רבנן דאחר זמן, או שכבר היה תקנה זו, דהא ר' יהודה אומר שכל ישראל אמרו זה ורק אנשי יריחו לא אמרו, שנמצא שר"מ היה פליג על כל ישראל, שהרי א"א לטעות בדבר שכל ישראל עושין פעמיים בכל יום. ומנ"ל לרש"י דבר תמוה וזו כזה בלא שום הכרה ובלא שום משמעות. והרי שייך לפרש ולא היו מפסיקין בין אחד לברוך, שג"כ וודאי צריך להפסיק. וכדמוכרח לפרש כן לעיל מזה בהא דרב יהודה האמורא אמר ג"כ כלשון ר"מ ולא היו מפסיקין, שהוא לא היו מפסיקין בין אחד לברוך, דהא בימי ר' יהודה האמורא ודאי כבר אמרו בשכמל"ו, דר' יצחק ודבי ר' אמי ור' אבהו היו בזמנו, וגם בנהרדעא מקומו של שמואל רבו הא אמרו, ולא שייך שיפלוג עליהו ר' יהודה. וא"כ למה הוצרך רש"י לפרש בר"מ שפליג על ר' יהודה, לא רק במעשה דאנשי יריחו במה שלא נהגו ככל המקומות, אלא שיפלוג על ר' יהודה למעשה לדידן.

ולכן מסתבר שהוא ט"ס וצריך לגרוס בין אחד לברוך, כדאייתא כן בתוס' מנחות דף ע"א ע"א ד"ה וכורכין, בסופו, שכתבו ויש מי שאומר שלא היו מפסיקין בין אחד לברוך, ומסתבר שהוא פירוש של רש"י. וגם אולי אין צורך להגיה, דהא אין כוונת רש"י שבלא הפסקה יש להשמיט איזה אות, או שלא להפסיק במקום שצריך להפסיק מצד הטעמים. אלא דכאן באחד צריך להפסיק בסוף פסוק ראשון, כמו לפרשה אחרת, דהוא ענין אחר, ככוונת מרע"ה בכתביתו ע"י הקב"ה, ע"י הארכת האחד לקבלת מלכות שמים, בגמירת אמירת פסוק זה לכל אחד ואחד שקורא, לואהבת שהוא צוואת דינים איך להתנהג ולעשות כל ימיו דאחר קריאתו. וממילא כיון שנכתב אדעתא דכל קורא יפסיק כאן, לא שייך להשתנות אף לאחר שתיקנו לומר כאן בשכמל"ו, שהוא מעין פסוק ראשון. דאינו לצוואה על הנהגתו ועשייתו לכל ימיו דאחר קריאתו, אלא לקבלת מלכות שמים שעושה בקריאתו. שהוא מברך על שזכה לקבל עול מלכותו בשמחה ובכרחה לשם כבוד מלכותו, ונמי צריך להפסיק אחריו, דהרי הוא ממילא אופן הקריאה שאמרה תורה. ולכן דברי מהרש"א בח"א אינו נכון ככוונת רש"י.

וגם איכא במהרש"א שם טעות, דכתב דלגירסא שניה שהיו אומרים בשכמל"ו, אין לנו לומר כלל היפוך האמת והדין, והא מפורש ברש"י פי' שהיו אומרים אותו בקול רם. ואף שמשמע שלא היה זה בגירסתו, הרי היה מוכרח שחסר איזה דבר בלשון רש"י יותר ממה שמוכן ממדכי פ"ב דברכות וצ"ע.

אבל פלא שאחר שכתבתי זאת חיפשתי בספרים, וראיתי בביאור הלכה סימן ס"א סעיף י"ג, שהביא ג"כ הראיות מהיה קורא בתורה אם כיוון לבו יצא כראיית הגאון מטשעבין, וגם הביא ראייתי מר' יהודה דפסחים, והביא דמהרש"א בפשיטות שלרש"י לר"מ אין לומר בשכמל"ו. ולא הרגיש שדברי מהרש"א אליבא דרש"י לא נכון כלל, מדברור שליכא מאן מתנאי ואמוראי דפליגי ע"ז שצריך לומר בשכמל"ו, וכדאייתא בירושלמי בפשיטות, וכמנהגה כל ישראל גם בזמן התנאים בלא חולק. ומסתבר שכן קראו ק"ש גם מזמן מתן תורה, אף שאינו מן התורה, כהרבה דברים מדרבנן שהיו עושין כן גם בימי מרע"ה. וכן פשוט לע"ד שמוכרחין לומר בשכמל"ו, והחמירו שיהיה בדין פסוק ראשון כמפורש בש"ע ריש סימן ס"ו לענין שלא יפסיק בו כלל, אם לא מפני חשש שמא יהרגנו, כמו בפסוק ראשון. וסובר הלבוש שכ"ש לענין חומרת פסוק ראשון שהוא לכוונה, וכן פסק המג"א (סימן ס"א ס"ק י"א). ולענין חזרה, הנכון כערוך השלחן סימן ס"א סעיף ו' עיי"ש, שקודם שהתחיל ואהבת צריך לחזור ולומר בכוונה, אבל אחר ההתחיל ואהבת אין להחזירו בחיוב, ואם חזר לראש עדיף. אבל לאומרו במקום אחר לא שייך. ותמוה מה שבביאור הלכה בסופו, כתב שיאמר במקום שנוכר, שלא שייך כלל במקום אחר, וא"כ יהיה זה הפסק.

16. תורה תמימה הערות דברים פרק ו

ט) בגמרא מחלוקת ר"מ ור"י כיצד היו כורכין, וס"ל לר"מ שלא היו מפסיקין בין אחד לואהבת, שההפסק הזה מסוגל לכוון יפה, ור"י ס"ל שהיו מפסיקין אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ויש להעיר לדעת ר"מ דאחרי דהכונה בפסוק ראשון הוא מדאורייתא וכמו דס"ל לעצמו בברכות י"ג ב' כמובא לפנינו לעיל א"כ למה לא ניסו

חכמים למחות בהם, ולפי"ז יהיה מכאן ראייה לדעת הפוסקים דאפילו באיסור דאורייתא אמרינן מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין [עיין באו"ח סי' תר"ח], וכאן היו חכמים יודעין שלא ישמעו לזה, וצ"ע:

17. תוספות מסכת מנחות דף עא עמוד ב

ומתירין גמזיות של הקדש - וא"ת ויחללו שוה מנה על שוה פרוטה דבזמן הזה שרי אפילו לכתחילה כדמוכח בסוף המקדיש שדהו (ערכין דף כט.). [1] וי"ל דאסרום בקונם וכן יש לפרש מסותא דשנים אוחזין (ב"מ דף ו: [2] אי נמי דוקא בעלים הוא דיכול לפדות שוה מנה על שוה פרוטה דאין סברא שיוכל כל אחד לפדות הקדש חבירו שוה מנה על שוה פרוטה ויקחנו לעצמו.

18. קרן אורה מסכת מעילה דף יג עמוד א

ונראה דהאי איסורא אינו אלא מד"ס, דאם היה בהם איסור תורה אמאי אין מועלין בהם, כיון דהקדש הוא מה"ת, וכן משמע מהא דאנשי יריחו, דלדידהו ס"ל דאפילו איסורא ליכא בגידולין, ואי איסורא דאורייתא איכא לרבנן בזה איך היו טועין אנשי יריחו להתיר לכתחלה, ומוכח מזה דגידולין אלו לא דמי לחלב וביצים דלכ"ע אית בהו איסורא דאורייתא, כמה שכ' לעיל, וזה דלא כמה שכ' התוי"ט ז"ל דהא דתנינן לעיל (י"ב ע"ב) הקדיש חמורה מועלין בה ובחלבה, דאתי דווקא כמ"ד מועלין בגידולין, ולמה שכ' זה אינו, אלא הכי הוא עיקרן של דברים דבקדשי מזבח יש דברים שאסורין מה"ת, אבל אין בהן מעילה מפני דלאו קדשי ה' הם, כמו חלב וביצים דלאו גופה ממש הם, ובקדשי בדק הבית כל מידי דאית בי' איסורא דאורייתא יש בה מעילה ג"כ, ומש"ה בחלב חמורה מועלין לכ"ע, ומה שכ' עוד סיוע לדברי הרמב"ם ז"ל ממשנה נדרים דגידולי קונם ג"כ לא הבנתי, וכבר הארכתי בדינים אלו שם בחי' לנדרים.

19. ספר אור הישר

ע"ב מתירין גמזיות של הקדש כו, ואע"ג דההיתר שלהן היה משום דקא סברי אין מעילה בגידולין כדפירש"י, וקושטא דמילתא הכי היא כדאוקמינן לסתמא דמתניתין במעילה י"ד ע"א ובע"ז מ"ב ע"ב, ומכש"כ דהכא אנן לר' יהודא קיימינן, ואיהו ס"ל בב"ב ע"ט ע"א דאין מועלין בגידולי הקדש, ומדוע סבר הכא דמיחו בידן חכמים, משום דניהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא כדאמרינן בפסחים נ"ו ע"ב, וכה"ג בב"ק י"ב ע"ב ובמעילה ד"ז ע"ב מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא, והכי אמרינן בתוספתא שם ובירושלמי פסחים פ"ד ה"ט ובפאה פ"ז ה"ז אמרו להן חכמים אין אתם מודים לנו בגידולי הקדש שהן אסורין כו' ע"ש.

20. תוספות מסכת מנחות דף עא עמוד ב

ונתנין פאה לירק ומיחו בידם חכמים - לפי שהיו מפקיעין הפאה ממעשר כדפירש בקונט' וא"ת והא כיון דהוי הפקר פטור ממה נפשך וי"ל דהתנן (פאה פ"ו מ"א) ב"ה אומרים עד שיהיה הפקר בין לעניים בין לעשירים כשמיטה ואפי' לב"ש דאמרי הפקר לעניים הוי הפקר הכא הפקר בטעות הוא ופאה דפטור לב"ה כדדרשינן בספרי ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שיש לו חלק ונחלה עמך.

21. תוספות מסכת מנחות דף עא עמוד ב

הנחל והשלולית - משנה זו במסכת פאה פרק שני ומפרש בירושלמי בגמרא שלולית כל שהיא מושכת נחל אע"פ שאינו מושך ופריך התם מכיון דתנינן דרך היחיד דרך הרבים מה צריכא אתא למימר לך אפילו דרך הרבים אינו מפסיק לאילן אלא גדר פירוש דקתני בתר הך בבא הכל מפסיק לזרעים ואינו מפסיק לאילן אלא גדר והדר פריך מכיון דתנינן שביל הרבים ושביל היחיד מה צורכה ונראה דגרסינן איפכא דזו אינה קושיא דהא איצטריך לאשמועינן דאפילו שביל היחיד מפסיק אבל איפכא פריך שפיר דכיון דתנא שביל היחיד שביל הרבים מה צריכה דאי משום אילן דסיפא אפי' דרך הרבים לא מפסיק ומשני להוציא הקבוע בימות החמה ואינו קבוע בימות הגשמים

22. ספר חידושי בתרא

תתשצה) עא: כי אתא רב דימי אמר ר"מ בשיטת ר"ע רבו אמר אף לאדם לא הויא קצירה דתנן המנמר שדה ושייר בו קלחים לחים רע"א פאה לכל א' וא' כו' ואר"י אמר שמואל לא חייב ר"ע אלא במנמר לקליות אבל במנמר לאוצר לא, איני והא כי אתא רבין אר"י מחייב היה ר"ע אף במנמר לאוצר, ס"ל כוותיה בחדא, ופליג עליה בחדא. ותמה הגר"י ז"ל הובא בסטנסיל וז"ל והנה טעמא דר"ע דנותן פאה לכל אחד ואחד הוא משום דלא הוה קצירה חדא, וא"כ צ"ע מאי קאמר דר"מ ס"ל כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא, כיון דזה מטעם אחר לגמרי (דע"כ הוה קצירה חדא מדנתבשל לגמרי כדפרש"י ד"ה לאוצר וז"ל שבישל כל צרכו ומלקט ע"מ לאצרו וליישנו ע"כ), ולא משום דחסר קצירה, א"כ מה שייר בזה ס"ל כוותיה בחדא, הלא לגמרי לא דמו אהודי ע"כ. ונתנה אין קושיא לתוס' סד"ה במנמר, וכן רגמ"ה ז"ל, דפירשו דמנומר לאוצר היינו הביאו שלישי, די"ל דעדיין בחדא מחתא עם רבו אזיל, אלא דרבו סובר דרק בקודם הבאת שלישי לא הוה קצירה חדא, ור"מ סובר דגם אחר הבאת שלישי כיון דלא נגמר בישולו, נידון כלא קצירה חדא ביניה. וי"ל דגם רש"י מפרש כמותם, דלמה נוסף עוד מחלוקת כשעל הראשונים אנו מצטערים, אלא דסובר דהבאת שלישי מיקרי כל צרכו כיון דעיקר גידולו נשלם, כעין פי' תוס' סד"ה אלא דאין לחלק בין הביא שלישי לעומדת ליקצור. הא דאין לומר דהבאת זה סובבת גם דבא אל גבה זמירי

23. סיכום השיטות

סיכום שיטות התנאים בדין קוצר לשחת לענין חדש ולענין פאה

בדין קוצר לשחת נחלקו תנאים אם שם קצירה עליו או לא, ומבואר כאן בסוגיא, שנפקא מינה בזה לגבי שני ענינים: א) לגבי איסור קצירת חרש קודם קצירת העומר. ב) לגבי מצות מתן פאה, שכל שדה ושדה יש ליתן בה פאה בפני עצמה, ואם עובר באמצע השדה הנחל או שלולית או ררך היחיד וכיוצא בהם, חשוב זה כהפסק ויש לי ליתן פאה בפני עצמה על החלק השדה שמעבר האחר, ופאה בפני עצמה עבור חלק השדה שבעבר השני, וקצירה שיש בה שם קצירה אינה מחלקת ומפסקת את השדה, אבל קצירה שאין עליה שם קצירה, הרי היא מחלקת ומפסקת את השדה ואינו יכול ליתן פאה אחת על כל השדה כולה.

דעת רבי יהודה - רבי יהודה סובר, שהקוצר לשחת מתבואה שלא הביאה שלישי, וכוונתו לאכילת בהמה ולא לאכילת אדם, אין זו קצירה האסורה קודם לקצירת העומר ונמחלקת את השדה לענין חובת פאה, ואם התחיל בקצירה זו רשאי להמשיך ולקצור אף לאחר הבאת שלישי.

דעת רבי שמעון - רבי שמעון סובר, שהקוצר לשחת, בין אם התבואה שלישי ובין אם לא הביאה שלישי, אין זו קצירה האסורה קודם לקצירת העומר ונמחלקת את השדה לענין חובת פאה. ונחלקו הראשונים³¹, אם רבי שמעון התיר גם בקוצר לשחת לאדם, או שלא התיר אלא בקוצר לבהמה.

דעת רבי מאיר - רבי מאיר סובר, שהקוצר לשחת מתבואה שלא הביאה שלישי³², גם אם כוונתו לקצור לאדם³³ - אין זו קצירה, ומחלקת היא את השדה לענין חובת פאה ונאין זו קצירה האסורה קודם לקצירת העומר.

דעת רבי עקיבא - בדעת רבי עקיבא נחלקו אמוראים, שרב יהודה אמר שמואל סובר, שדעת רבי עקיבא בדעת רבי מאיר, ושרבי מאיר בדעת רבי עקיבא אמרה. אבל רבין אמר רבי יוחנן סובר, שרבי עקיבא התיר אף הקוצר לאוצר לאחר הבאת שלישי.

דף ע"א ע"ב בגמ' קולר לשחת ומאכיל לבהמה, תנן התם ואלו מפסיקין לפאה כו' וקולר לשחת מפסיק דברי ר"מ כו' חלא ר"מ צשי' ר"י אמרה וכו'. מבואר בסוגיין דהנהו שני הדינים קצירה קודם לעומר והדין של קצירה מפסיק לפאה תלוין זה בזה דאם מותר לקלור קודם לעומר צשלא הביא שליט אזי גם לענין פאה לאו התחלה דקצירה מיקרי ומפסיק, וכבר תמה צלח"מ פ"ו מהל' תמידין ומוספין הלט"ו על הרמב"ם שפסק שם תבואה שלא הביא שליט מותר לקלור ממנה קודם לעומר להאכיל לבהמה, ואלו גבי פאה פסק צפ"ו מהל' מתנות עניים דצקולר קודם שהביא שליט וחרש צמקוס שקלר מפסיק משמע דוקא חרש מפסיק לא חרש אינו מפסיק.

ועי' צטה"ק שכ' ליישב חת"ד דצחמת חילוק

שם ארבב"ח אר"י ר"מ בשיטת ר"ש אמרה כו' אלא ר"מ בשיטת ר' יהודא אמרה כו' כי אתא רב דימי אמר ר"מ בשיטת ר"ע רבו אמר כו', ויל"ד אמאי איכפלו כולי האי בש"ס לחפש ולדקדק בשיטת מי אמר ר"מ לדבריו, מאי דלא אשכחן כזאת על תנאים אחרים שיחקרו בש"ס בשיטות מי אמרו דבריהם, וגם על ר"מ גופיה לא מצינו שהש"ס ידרוש סיוע לדבריו מדברי תנא

זולתו, וענין כזה נופל רק על אמורא שקשה עליי ממשנה או מברייתא, בזה אמרו דס"ף כהאי תנא, אב"ה התנא גופיה דעתו דעת תורה היא לעצמו ואינו צריך לשום תמיכה מדעת זולתו, ואפ"ל צפ"מ שהארכתי בכ"מ ומהם לעי"ף נ"ו ע"ב, דר' יוחנן היה רגיל לאמר פלוני ופלוני אמרו דבר אחד, וע"פ כל"ה הראשונים ז"ל דבלשון כזה הוא שיטה ולית הלכתא כשיטה ע"ש, ובדרך זה אמר גם הכא דקאי בשיטת ר"ש או תנא אחר, למען ידעו דלית הלכתא כוותיה ולא ככל מי העומד בשיטתיה כנ"ל, וצ"ע.

י' תנן התם ואלו מפסיקין לפאה – המאירי
מקשה דחויב פאה מדרבנן הוי אחד מששים וא"כ
מה הנ"מ אם הוי שדה אחד או שנים, תמיד צריך
להניח אותו שיעור. ונמתרץ דנ"מ שצריך להניח בכל
שדה את הפאה שלו, נאם הניח באחד בשביל חבירו
אינו פוטר. וכן מפרשים הרע"ב והרמב"ם [פאה
פ"ב מ"א].